



A&W-rapport 1489

ECOLOGISCHE BEOORDELING HERINRICHTINGSPLAN DROEVENDAL TE LEEUWARDEN

in opdracht van

A&W-rapport 1489

**ECOLOGISCHE BEOORDELING
HERINRICHTINGSPLAN DROEVENDAL
TE LEEUWARDEN**

P. Biezenaar



Projectnummer	Projectleider	Status
1585keg	E.W. de Vries	Eindrapport
Autorisatie	Paraaf	Datum
Goedgekeurd	 E. v/d Heijden	14 oktober 2010

Biezenaar, P. 2010.
Ecologische beoordeling herinrichtingsplan Droevendal te
Leeuwarden. A&W-rapport 1489. Altenburg & Wymenga
ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Opdrachtgever
Gemeente Leeuwarden
postcode 21000, 8900 JA Leeuwarden
Tel. (058) 2338888

Foto Voorplaat
Zilveren maan, Trijehûs, Kemphanen, Ringslang:
Benny Klazenga, Katlijk

Uitvoerder
Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Postbus 32, 9269 ZR Feanwâlden
Telefoon (0511) 47 47 64, Fax (0511) 47 27 40
E-mail: info@altwym.nl
Web: www.altwym.nl

© Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Overname van gegevens uit dit rapport is toegestaan met
bronvermelding.

INHOUD

1. INLEIDING	1
2. BEOOGDE HERINRICHTING	3
3. RELEVANTE NATUURWAARDEN	5
3.1. Beschermde gebieden	5
3.2. Beschermde soorten	6
4. EFFECTBEPALING EN BEOORDELING	11
4.1. Algemeen	11
4.2. Effecten op beschermde gebieden en beoordeling	11
4.3. Effecten op beschermde soorten en beoordeling	12
4.4. Samenvattende tabel	13
5. CONCLUSIES	15
5.1. Conclusies m.b.t. beschermde gebieden	15
5.2. Conclusies m.b.t. beschermde soorten	15
LITERATUUR	17
BIJLAGEN	
Bijlage 1 Relevante natuurwetgeving	

1. INLEIDING

Aanleiding

De gemeente Leeuwarden bereidt de herinrichting voor van het plangebied Droevendal nabij de Gedempte Keizersgracht. Op deze locatie zullen bestaande gebouwen worden afgebroken om plaats te bieden aan een parkeergarage.

Op dit moment bevindt de planvorming zich in een fase van ontwikkeling en voorbereiding. In dit kader is ecologisch onderzoek gewenst om te beoordelen of de voorgenomen plannen stuiten op conflicten met de vigerende natuurwetgeving. De gemeente heeft Altenburg & Wymenga verzocht het onderzoek en de beoordeling uit te voeren.

Doel

Deze studie is een ecologische quickscan. De effecten van de beoogde herinrichting worden beoordeeld in het kader van de vigerende natuurwetgeving. Dit betreft de Natuurbeschermingswet, de Nota Ruimte (Ecologische Hoofdstructuur) en de Flora- en faunawet. Voor meer informatie over de ecologische wet- en regelgeving wordt verwezen naar bijlage 1. Indien van toepassing, worden aanbevelingen gedaan voor mitigatie en eventueel noodzakelijk aanvullend onderzoek.

Inhoud van het rapport

Het rapport is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken.

- Beoogde herinrichting: in dit hoofdstuk wordt het onderzoeksgebied afgebakend en wordt een beschrijving gegeven van de aard van de activiteit en aspecten met betrekking tot aanleg en gebruik (hoofdstuk 2).
- Relevante natuurwaarden: in dit hoofdstuk worden de relevante beschermde natuurwaarden in en nabij het onderzoeksgebied beschreven (hoofdstuk 3).
- Effectbepaling en beoordeling: hier wordt bepaald wat het effect van de ingreep op de natuurwaarden is en wordt een beoordeling gegeven in het kader van de natuurwetgeving (hoofdstuk 4).
- Conclusies: In dit hoofdstuk wordt de beoordeling in het kader van de natuurwetgeving kort samengevat en wordt vermeld welke consequenties daaraan verbonden zijn (hoofdstuk 5).

Aanpak

Voor hoofdstuk 2 is uitgegaan van de informatie die verstrekt is door de opdrachtgever. Het hoofdstuk met de relevante natuurwaarden (hoofdstuk 3) is gebaseerd op twee benaderingswijzen. Ten eerste zijn recente bronnen geraadpleegd (verspreidingsatlassen, overzichtswerken, onderzoeksrapporten en websites) over de aanwezigheid van beschermde gebieden en soorten in en nabij het plangebied. Een belangrijke bron daarvoor is de Ecologische Basiskaart van Leeuwarden (Groeneweg & Van Dulleman 2004), die op dit moment door Altenburg & Wymenga wordt geactualiseerd.

Daarnaast is op 8 juni 2010 een oriënterend veldbezoek uitgevoerd, waarbij is gelet op de aanwezigheid van en mogelijkheden voor beschermde en/of kritische soorten. Tevens is gedurende 2010 een vleermuisonderzoek uitgevoerd. Voor een uitgebreidere beschrijving van de aanpak ten aanzien van hoofdstuk 3 wordt verwezen naar de paragrafen 1.2 en 2.3 in

bijlage 1. De hoofdstukken 4 en 5 zijn vervolgens uitgewerkt aan de hand van de informatie in de hoofdstukken 2 en 3.

Altenburg & Wymenga presenteert in dit rapport de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.



Foto 1.

De westzijde van één van de af te breken gebouwen, met rechts op de achtergrond de gebouwen aan het Nieuwstraatje (foto: A&W).

2. BEOOGDE HERINRICHTING

Huidige situatie en herinrichtingsplan

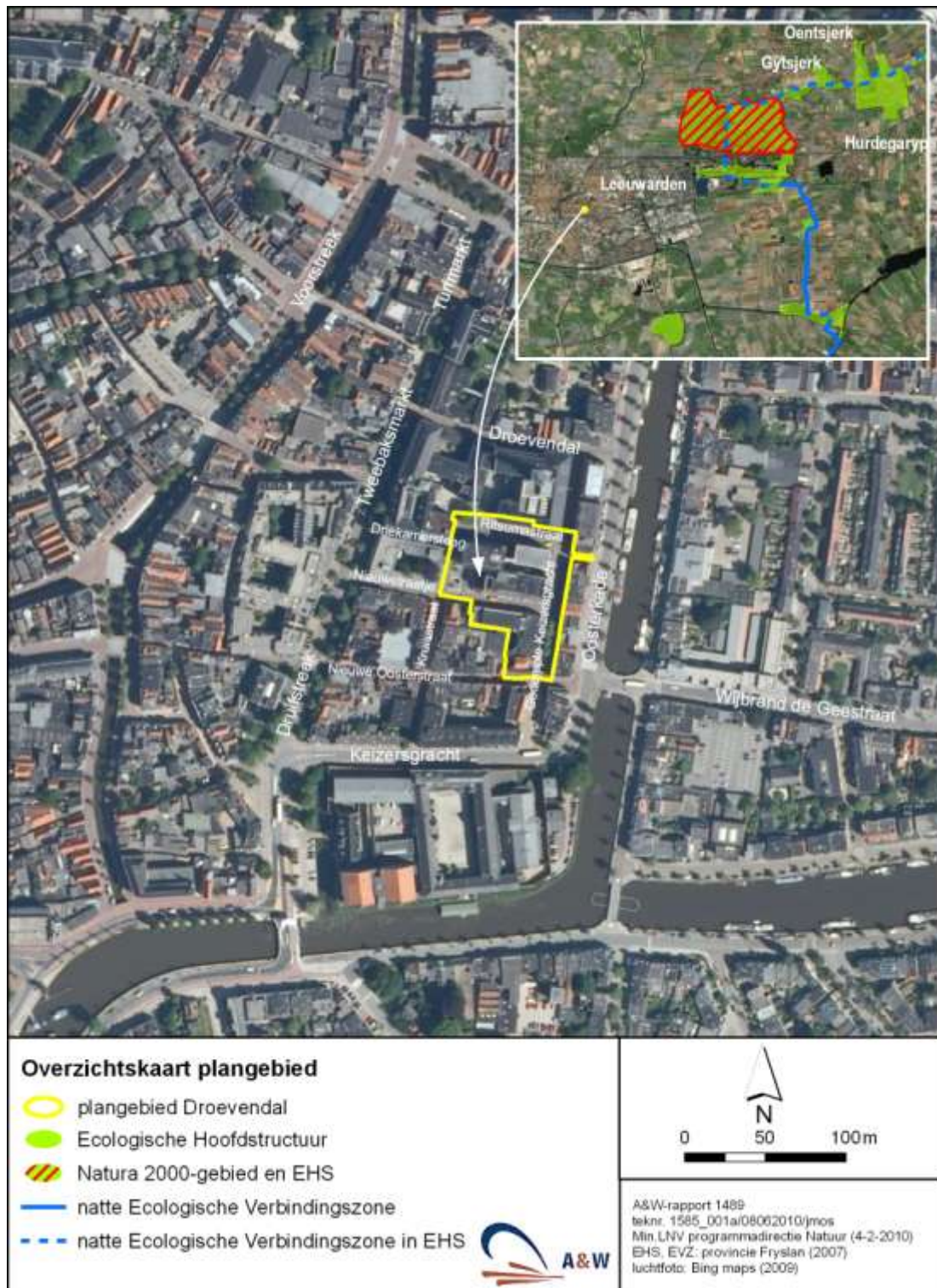
Het plangebied Droevendal wordt omsloten door Gedempte Keizersgracht, Nieuwe Oosterstraat, Kruisstraat en Ritsumastraat. De herinrichting van het plangebied bestaat uit de sloop van de bestaande bebouwing en de realisatie van een ondergrondse parkeergarage met daarboven woningen. Er worden geen werkzaamheden aan oppervlaktewateren verricht en er wordt geen opgaande begroeiing verwijderd.

De bebouwing die voor het herinrichtingsplan zal worden verwijderd, bestaat uit een betonnen gebouw (foto 1 en 2) en de woonblokken langs het Nieuwstraatje en een deel van de Gedempte Keizersgracht.



Foto 2.

De noordzijde van het plangebied, gezien vanuit de steeg tussen de Oosterkade en de Gedempte Keizersgracht. (foto: A&W).



Figuur 1.
 Het plangebied Droevendal en de beschermde gebieden in de omgeving.

3. RELEVANTE NATUURWAARDEN

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van natuurwaarden die aanwezig zijn binnen en in de omgeving van het plangebied en die tevens beschermd zijn in het kader van ecologische wet- en regelgeving. Er wordt nader ingegaan op natuurwaarden die door hun aanwezigheid/nabijheid mogelijk beïnvloed kunnen worden door de werkzaamheden ten behoeve van de herinrichting van het plangebied. Veel van de informatie over de natuurwaarden in en rondom Leeuwarden is afkomstig van de Ecologische Basiskaart van deze stad, die op dit moment geactualiseerd wordt.

3.1. BESCHERMDE GEBIEDEN

Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebieden zijn de gebieden in Nederland die in het kader van de Europese Habitatrichtlijn en/of Vogelrichtlijn zijn aangewezen. De bescherming daarvan is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet.

Het plangebied maakt geen deel uit van een Natura 2000-gebied (www.minInv.nl). Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is de Groote Wielen, dat op ca. 3,5 km ten oosten van het plangebied ligt.

Ecologische hoofdstructuur

De ecologische hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. De EHS omvat kerngebieden (natuurreservaten, zoals Natura 2000-gebieden) en gebieden die door de provincie zijn aangewezen, namelijk natuur-ontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones (EVZ). Ruimtelijke ingrepen binnen de EHS zijn niet toegestaan. Slechts in uitzonderingsgevallen kan de provincie de natuurwaarden en functies van het EHS-gebied laten wijken voor andere functies van groot maatschappelijk belang. Daarvoor moeten deze belangen en mogelijke alternatieven uitgebreid gemotiveerd worden en moeten compenserende (vervangende) en/of mitigerende (verzachtende) maatregelen genomen worden.

In figuur 1 zijn de gebieden aangegeven die behoren tot de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur (PEHS). Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom van Leeuwarden en vormt geen onderdeel van de PEHS. De dichtstbijzijnde (P)EHS-gebieden worden gevormd door het hierboven genoemde Groote Wielen en twee kleine gebiedjes die ten zuiden van Leeuwarden liggen (op ca. 3 km zuidelijk van het plangebied, volgens de website van de provincie vastgelegd als 'EHS-natuur').

Ganzenfoerageergebieden

Als gevolg van landelijke regels over schadebestrijding bij overwinterende vogels op boerenland, moeten provincies gebieden aanwijzen waar alle ganzensoorten en Smienten met rust worden gelaten. De provincie Fryslân heeft hiertoe nabij Leeuwarden een aantal foerageergebieden aangewezen (www.fryslan.nl), maar deze liggen op relatief grote afstanden tot het plangebied (ca. 3 km noordoostelijk van het plangebied).

Weidevogels

De Provincie Fryslân heeft zich via het Streekplan (Provincie Fryslân 2007) tot doel gesteld zich in te zetten voor het behoud van een gezonde weidevogelstand. In het Streekplan Fryslân is vastgelegd dat goede weidevogelgebieden die door ruimtelijke ingrepen verloren gaan, gecompenseerd dienen te worden. Dit compensatiebeginsel is verder uitgewerkt in het Werkplan Weidevogels in Fryslân 2007-2013 (Provincie Fryslân 2006). Belangrijke weidevogelgebieden zijn in het Werkplan Weidevogels gedefinieerd als gebieden met openheid en rust (kaart 15b bij het Streekplan, via www.fryslân.nl). De Provincie Fryslân is het bevoegd gezag ten aanzien van bovengenoemde regelgeving.

Er liggen geen aangewezen gebieden van openheid en rust in de omgeving van het plangebied.

Overige gebiedsbescherming

Behalve de hierboven genoemde vormen van gebiedsbescherming, kunnen gebieden ook ten aanzien van natuurwaarden worden beschermd via bijvoorbeeld het Streekplan. Het plangebied en de directe omgeving worden niet beschermd vanuit andere regelgeving ten aanzien van gebiedsbescherming dan die hierboven is beschreven.

3.2. BESCHERMDE SOORTEN

Algemeen: beschermde soorten Flora- en faunawet en Rode Lijsten

Gezien de biotopen in en rond het plangebied en gezien waarnemingen uit het verleden, moet mogelijk rekening worden gehouden met soorten die wettelijk beschermd zijn. Deze behoren tot de volgende groepen:

- Vogels
- Vleermuizen
- Overige zoogdiersoorten

Deze soortgroepen worden hieronder verder toegelicht. Op basis van de ligging van het plangebied, de aanwezige biotopen en de aard van de voorgenomen plannen, is het niet waarschijnlijk dat andere soorten of soortgroepen dan de bovengenoemde worden beïnvloed. Deze niet-relevante soortgroepen zijn hieronder ook kort beschreven.

Niet-relevante soortgroepen

Planten

Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom. Vrijwel het gehele plangebied is verhard of bebouwd. Daardoor zijn er weinig mogelijkheden voor planten en hier worden geen beschermde plantensoorten verwacht.

Ongewervelde dieren

Gezien de verspreidingsgegevens en het ontbreken van belangrijke ecologische randvoorwaarden, zoals voortplantingswater voor libellen en waardplanten voor dagvlinders, worden in het plangebied geen wettelijk beschermde ongewervelde dieren verwacht (Digitale Natuuratlas Fryslân via www.fryslân.nl, De Bruyne 2004, Kalkman 2004, Peeters *et al.* 2004, Timmermans *et al.* 2004, De Boer & Van Hijum 2005, Bos *et al.* 2006, EIS *et al.* 2007, Bouwman *et al.* 2008).

Vissen

Binnen het plangebied komt geen water met vissen voor.

Amfibieën

Uit verspreidingsgegevens van amfibieën (RAVON 2010, Creemers & Van Delft (red.) 2009) blijkt dat in de omgeving van het plangebied algemene en licht beschermde soorten zijn waargenomen, namelijk Gewone pad, Bruine kikker, Bastaardkikker, Groene kikker en Kleine watersalamander. Binnen het plangebied zijn nauwelijks of geen mogelijkheden voor amfibieën. Daarom worden dergelijke soorten hier niet verwacht.

Reptielen

Uit verspreidingsgegevens van reptielen blijkt dat in de omgeving van het plangebied geen reptielen zijn waargenomen (Digitale Natuuratlas Fryslân via www.fryslân.nl, RAVON 2010). Bovendien vormt het plangebied voor reptielen geen geschikt leefgebied. Op basis hiervan worden geen reptielen in het plangebied verwacht.

Relevante soortgroepen

Vogels

Tijdens het veldbezoek zijn de in steden algemeen voorkomende soorten aangetroffen, zoals Zwarte kraai, Turkse tortel, Merel, Vink, Koolmees en Roodborst. De nestplaatsen daarvan kunnen aanwezig zijn in tuinen en parken. Binnen en nabij het plangebied is echter voor dergelijke vogelsoorten nauwelijks of geen geschikt broedbiotoop aanwezig.

In Leeuwarden komen Gierzwaluwen voor, die nestenplaatsen kunnen hebben in gebouwen, bijvoorbeeld onder dakpannen. Tijdens het oriënterende veldbezoek zijn deze vogels ook nabij het plangebied aangetroffen. Tijdens de veldbezoeken voor het vleermuisonderzoek is tevens gelet op de aanwezigheid van Gierzwaluwen. Er zijn daarbij geen in- of uitvliegende Gierzwaluwen waargenomen bij de gebouwen die zullen worden afgebroken. Bovendien hebben de gebouwen platte daken en vlakke gevels, waardoor deze voor nestplaatsen van Gierzwaluwen vrijwel ongeschikt zijn.

Er komen binnen of nabij het plangebied geen overige vogelsoorten voor die jaarrond beschermde nestplaatsen binnen of nabij het plangebied hebben.

Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn zwaar beschermd door de Flora- en faunawet op basis van de vermelding van deze soorten op bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor deze soorten geldt sinds 26 augustus 2009 dat een ontheffing op basis van het wettelijke belang 'Ruimtelijke ontwikkeling' niet meer wordt verleend (bijlage 1). Bij mogelijke conflicten met de Flora- en faunawet moeten daarom zoveel mogelijk maatregelen worden getroffen om negatieve effecten tegen te gaan. Om deze redenen wordt aan vleermuizen een aparte paragraaf besteed, de overige zoogdieren komen in de volgende paragraaf aan bod.

Er zijn volgens de EBK Leeuwarden tien vleermuissoorten die in de gemeente Leeuwarden (kunnen) voorkomen. Deze zijn: Baardvleermuis, Franjestaart, Gewone dwergvleermuis, Gewone grootoorvleermuis, Laatvlieger, Meervleermuis, Ruige dwergvleermuis, Rosse vleermuis, Tweekleurige vleermuis en Watervleermuis. Enkele daarvan kunnen ook binnen het plangebied aanwezig zijn.

Voor vleermuizen zijn drie onderdelen van het leefgebied te onderscheiden die van groot belang zijn voor de functionaliteit van het leefgebied, dit zijn verblijfplaatsen, foerageergebieden en vliegroutes. Hieronder worden deze drie elementen besproken.

Verblijfplaatsen

Op basis van foto's en eerder uitgevoerde vleermuisonderzoeken in de omgeving van het onderhavige plangebied is geoordeeld, dat het niet uit te sluiten is dat in de gebouwen verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn. De aanwezige bebouwing bevat mogelijkheden voor kraam- en/of zomerverblijfplaatsen van soorten als Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatzvlieger en Meervleermuis. Ook kunnen deze houten dienstdoen als baltsplaats van vleermuizen. Om deze redenen is besloten om in de loop van 2010 een veldonderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen en/of baltsplaatsen van vleermuizen.

Voor een zorgvuldige uitvoering van vleermuisonderzoek, is in een samenwerking tussen het Netwerk Groene Bureaus en het ministerie van LNV een Vleermuisprotocol opgesteld. Dit protocol fungeert als toetsingskader van het ministerie van LNV bij het doorlopen van de Flora- en faunawetprocedure. Het toepassen van het protocol geeft een grote mate van zekerheid dat het ministerie van LNV geen aanvullend inventarisatieonderzoek verlangt en dat een onderzoek standhoudt in een eventuele juridische procedure. Om deze redenen voert Altenburg & Wymenga vleermuisonderzoek uit volgens dit protocol.

Om vast te stellen of in het plangebied verblijfplaatsen (kraam-, zomer- en baltsverblijven) van de mogelijk voorkomende vleermuissoorten aanwezig zijn, moesten volgens het protocol vier veldbezoeken van een halve dag in de periode 15 mei tot en met 15 november worden uitgevoerd. In tabel 1 is weergegeven wanneer de veldbezoeken plaatsvonden en met welk doel. Tevens zijn de weersomstandigheden tijdens de vier onderzoeksrondes beschreven. De veldbezoeken zijn mede voor de kwaliteit van het onderzoek uitgevoerd door twee personen.

Tijdens de eerste twee onderzoeksrondes werden geen kraam- en/of zomerverblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Tevens werden geen sporen gevonden die wijzen op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen. Bij de laatste twee veldbezoeken werden respectievelijk 1 en 2 baltsende Gewone dwergvleermuizen waargenomen. Beide dieren toonden geen binding met de gebouwen in het plangebied, waaruit kan worden afgeleid dat deze geen baltsplaatsen bevatten. Op basis van de onderzoeksinspanning en de resultaten daarvan kan worden geconcludeerd, dat in het plangebied geen verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn.

Tabel 1.

Overzicht van de onderzoeksinspanningen van het vleermuisonderzoek.

Datum	Periode	Doel	Weersomstandigheden
9 juni 2010	Avondbezoek, half uur voor zonsondergang tot 2 uur na	Zomer- /kraamverblijven	Temperatuur ongeveer 17 ^o C bewolkt, droog, windkracht 2-3
23 juni 2010	Avondbezoek, half uur voor zonsondergang tot 2 uur na	Zomer- /kraamverblijven	Temperatuur ongeveer 15 ^o C onbewolkt, droog, windkracht 1-2
31 augustus 2010	Late avond (3 uur)	Baltsverblijven	Temperatuur ongeveer 14 ^o C halfbewolkt, droog, windkracht 2-3
5 oktober 2010	Late avond (3 uur)	Baltsverblijven	Temperatuur ongeveer 15 ^o C bewolkt, droog, windkracht 3

Foerageergebied

In het plangebied en de directe omgeving daarvan werden tijdens alle onderzoeksrondes enkele foeragerende Gewone dwergvleermuizen en Laatvliegers waargenomen. Gezien de lage aantallen vleermuizen mag worden gesteld, dat het plangebied en de directe omgeving daarvan een beperkte functie vervullen als foerageergebied voor vleermuizen.

Vliegroutes

Bij verplaatsingen tussen verblijfplaatsen en foerageergebied maken vleermuizen om zich te oriënteren meestal gebruik van vaste vliegroutes langs lijnvormige structuren, zoals bosranden, (oever van) sloten en straatpatronen. Tijdens het vleermuisonderzoek werden enkele langsvliegende Gewone dwergvleermuizen en/of Laatvliegers waargenomen, maar van duidelijke vliegroutes was geen sprake.

Overige zoogdiersoorten

In de ruime omgeving van het plangebied komen enkele zoogdiersoorten voor waar verschillende beschermingsregimes op van toepassing zijn. Hieronder wordt per beschermingscategorie besproken welke zoogdieren in de omgeving van het plangebied kunnen voorkomen.

Licht beschermde zoogdiersoorten

De door de Flora- en faunawet licht beschermde zoogdieren zijn algemeen voorkomende soorten, zoals Egel, Ree, Haas, Konijn, Mol, Vos en diverse muizensoorten. In de omgeving en binnen het plangebied kunnen enkele van deze licht beschermde zoogdiersoorten geschikt leefgebied vinden, hoewel dat zich zal beperken tot enkele muizensoorten, zoals Huismuis en Huispietsmuis. Andere licht beschermde zoogdiersoorten worden niet binnen dit deel van Leeuwarden verwacht.

Middelzwaar beschermde zoogdiersoorten

In de ruime omgeving van het plangebied komt waarschijnlijk de middelzwaar beschermde Steenmarter voor, maar andere soorten van deze beschermingscategorie worden hier niet verwacht.

De Steenmarter heeft zich de afgelopen jaren steeds meer in Nederland verspreid. Het plangebied en de omgeving daarvan kunnen deel uitmaken van het foerageergebied van deze soort. Bovendien kunnen de gebouwen binnen en nabij het plangebied verblijfplaatsen van deze soort bieden. Om deze redenen is tijdens het vleermuisonderzoek het plangebied tevens onderzocht op sporen die wijzen op aanwezigheid van Steenmarters (prooi-resten, uitwerpselen). Bij de veldbezoeken zijn geen sporen van deze soort aangetroffen, zodat geconcludeerd kan worden dat de Steenmarter niet voorkomt in het plangebied.

Zwaar beschermde zoogdieren (exclusief vleermuizen)

Uit digitale zoogdieratlas van Nederland (www.zoogdieratlas.nl) en de EBK van Leeuwarden blijkt dat in de gemeente de zwaar beschermde Waterspietsmuis voorkomt. Het plangebied en de omgeving daarvan zijn echter ongeschikt voor deze soort, zodat hier geen Waterspietsmuizen aanwezig zullen zijn. Er worden ook geen overige zwaar beschermde zoogdiersoorten binnen en nabij het plangebied verwacht (exclusief vleermuizen).

4. EFFECTBEPALING EN BEOORDELING

4.1. ALGEMEEN

Door de herinrichting zullen gebouwen worden afgebroken en vinden werkzaamheden plaats voor de realisering van een parkeergarage en nieuwe gebouwen. Onderwerp van onderzoek is of en in hoeverre habitatverlies voor soorten optreedt. Tevens kan de inrichting en het nieuwe gebruik van het plangebied leiden tot een verlies van kwaliteit van het beschikbare biotoop voor soorten met een beschermde status. Factoren die daarbij een rol kunnen spelen, zijn:

- aantasting of verlies van leefgebied
- verstoring tijdens de bouw
- lichtverstoring
- verstoring door het nieuwe gebruik

De relevante gebieden en soorten die mogelijk door deze factoren negatieve effecten kunnen ondervinden, worden hieronder besproken.

4.2. EFFECTEN OP BESCHERMDE GEBIEDEN EN BEOORDELING

Natura 2000-gebieden: Voortoets

Tussen het plangebied en het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied (de Groote Wielen) ligt een relatief grote afstand. Daardoor en gezien de aard en het gebruik van het tussenliggende gebied zal het herinrichtingsplan geen invloed hebben op de instandhoudingsdoelen van dit Natura 2000-gebied. Om die reden veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Natuurbeschermingswet.

Ecologische Hoofdstructuur

Gezien de relatief grote tussenliggende afstand en de aard en het gebruik van het tussenliggende gebied zal het herinrichtingsplan geen invloed hebben op de natuurwaarden van (P)EHS-gebieden in de omgeving (in dit geval de Groote Wielen en enkele kleinere gebiedjes ten zuiden van de stad). Om die reden veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de provinciale regelgeving ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur.

Overige gebiedsbescherming

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen beïnvloeding met de natuurwaarden die op andere wijzen zijn beschermd, zoals de aangewezen ganzenfoerageergebieden en weidevogelgebieden in Fryslân. Om die reden veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de betreffende regelgevingen.

4.3. EFFECTEN OP BESCHERMDE SOORTEN EN BEOORDELING

Vogels

Broedende vogels

De werkzaamheden hebben, afhankelijk van de tijd in het jaar, een verstorend effect op vogels die eventueel binnen en nabij het plangebied broeden. Verstoring van broedende vogels is niet toegestaan vanuit de Flora- en faunawet. De broedperiodes van de betreffende vogelsoorten ligt binnen de periode van half maart tot half juli, maar het is mogelijk dat bepaalde soorten eerder starten met een nest of in juli langer doorgaan. LNV gaat uit van de aanwezigheid van nesten die in gebruik zijn en niet van een vooraf vastgestelde broedperiode.

Door versturende werkzaamheden te starten buiten de broedperiode, wordt voorkomen dat verstoring optreedt van broedende vogels en hun nesten. In dat geval is er geen sprake van een conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedende vogels. Er kan eventueel ook vooraf aan de broedperiode worden gestart met de werkzaamheden. In dat geval zal de verstoring die daarvan uit gaat, voorkomen dat vogels zullen gaan nestelen. Het is dan van belang om tevens maatregelen te nemen die voorkomen dat alsnog vogels binnen het plangebied nestelen, zoals het vroegtijdig weghalen van snoeimateriaal en het afdekken van materialen. Wanneer toch een broedgeval ontstaat dat door de werkzaamheden kan worden verstoord, dienen de werkzaamheden te worden stilgelegd tot na de broedperiode van die soort.

De kans is klein dat binnen en nabij het plangebied Droevendal broedende vogels voorkomen die door de herinrichting worden verstoord. In dat geval hoeft met de start van de werkzaamheden geen rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Het is dan echter wel nodig om een extra controle uit te voeren om er zeker van te zijn dat er geen broedvogels voorkomen.

Indien aan bovenstaande voorwaarden wordt voldaan, veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedvogels en hun nesten tijdens de voortplantingsperiode.

Jaarrond beschermde nestplaatsen

Binnen het plangebied komen geen jaarrond beschermde nestplaatsen van Gierzwaluw of andere soorten voor. Om die reden zal de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet veroorzaken ten aanzien van jaarrond beschermde nestplaatsen van vogels.

Samenvattend

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van broedvogels, mits verstoring van broedende vogels en hun nesten wordt voorkomen. Hierboven is aangegeven hoe aan deze voorwaarde kan worden voldaan.

Vleermuizen

Bij het in 2010 uitgevoerde vleermuisonderzoek is gebleken dat het plangebied voor vleermuizen alleen fungeert als onderdeel van het foerageergebied. Gezien de aantallen foeragerende vleermuizen kan worden gesteld, dat het belang van het gebied als foerageergebied zeer beperkt is. Tijdens de herinrichting is het plangebied, voor zover mogelijk, minder geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Na voltooiing van de herinrichting kan het gebied mogelijk weer dienst doen als foerageergebied. Voor de betreffende vleermuissoorten is in de omgeving van het plangebied voldoende alternatief

foerageergebied van hogere kwaliteit aanwezig. Om deze redenen kan worden geconcludeerd, dat de functionaliteit van de leefomgeving van verblijfplaatsen van vleermuizen in de omgeving van het plangebied niet in gevaar komt.

De beoogde herinrichting van het plangebied veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vleermuizen.

Overige zoogdiersoorten

Licht beschermde soorten

Door de werkzaamheden wordt mogelijk een klein deel van het leefgebied van enkele licht beschermde zoogdieren tijdelijk verstoord. Het gaat hier mogelijk om Huismuis en Huisspitsmuis. Voor de betreffende soorten is in de omgeving voldoende alternatief leefgebied aanwezig en na voltooiing zal het verstoorde gebied opnieuw gebruikt kunnen worden. Bovendien geldt voor licht beschermde soorten een vrijstellingsregeling bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Om deze reden veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van licht beschermde zoogdiersoorten.

Middelzwaar beschermde soorten

Tijdens het vleermuisonderzoek is gebleken dat de Steenmarter geen gebruik maakt van het plangebied. Effecten van de beoogde herinrichting op deze soort zijn niet aan de orde en de uitvoering van de plannen veroorzaakt daarom geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van Steenmarter.

Zwaar beschermde soorten

Binnen en nabij het plangebied komen geen zwaar beschermde zoogdiersoorten voor (exclusief vleermuizen). Om die reden veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van deze soorten.

4.4. SAMENVATTENDE TABEL

In tabel 2 is samengevat welke beschermde en kritische soorten (mogelijk) in het plangebied en omgeving voorkomen. Aangegeven is voor welke soorten ontheffing moet worden aangevraagd en of daarbij aanvullende voorwaarden gelden om negatieve effecten op de beschermde soorten te voorkomen.

Tabel 2.

Overzicht van beschermde en kritische planten- en diersoorten die in het plangebied en omgeving voorkomen, met hun status volgens de Flora- en faunawet en Rode Lijsten. Hrl = opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. De Rode Lijst heeft de categorieën: gevoelig(GE), kwetsbaar(KW), bedreigd(BE) en ernstig bedreigd(EB). Aanwezigheid: + = aanwezig, - = afwezig, (+) = mogelijk aanwezig gezien biotoop en verspreiding, maar niet vastgesteld, f = foeragerend.

Soorten per categorie Flora- en faunawet	Plan- gebied	Om- geving	Rode lijst met status	Ontheffingsaanvraag nodig?
Categorie 1 (lichte bescherming)				
Algemeen voorkomende amfibieënsoorten (zie S3.2)	(+)	+	-	Nee
Algemeen voorkomende zoogdiersoorten (zie S3.2)	(+)	+	-	Nee
Categorie 2 (middelzware bescherming)				
Steenmarter	-	+	-	Nee
Categorie 3: (zware bescherming)				
Vleermuizen Hrl	f	+	+/-	Nee
Vogels				
Inheemse broedvogels	(+)	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Jaarrond beschermde nestplaatsen	-	+	-	Nee

5. CONCLUSIES

In dit hoofdstuk worden de conclusies ten aanzien van de relevante beschermde gebieden en soorten uit het vorige hoofdstuk op een rij gezet en wordt aangegeven hoe de voorgenomen plannen zich verhouden tot de vigerende ecologische wet- en regelgeving.

5.1. CONCLUSIES M.B.T. BESCHERMDE GEBIEDEN

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met wet- en regelgeving ten aanzien van gebieden die beschermd zijn volgens de Natuurbeschermingswet, de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur en overige regelgeving betreffende gebiedsbescherming ten aanzien van natuurwaarden.

5.2. CONCLUSIES M.B.T. BESCHERMDE SOORTEN

Vogels

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vogels, mits verstoring van broedende vogels en hun nesten wordt voorkomen. In paragraaf 4.3 is aangegeven hoe aan deze voorwaarde kan worden voldaan.

Overige soorten

Wettelijk beschermde soorten die in deze paragraaf niet worden genoemd, komen naar verwachting niet voor in het plangebied en/of ondervinden geen negatieve effecten van de beoogde herinrichting. De plannen veroorzaken ten aanzien van de betreffende soorten geen conflict met de Flora- en faunawet.

LITERATUUR

- Boer, E.P. de & E. van Hijum. Libellen in Friesland. Voorlopige verspreidingsatlas 1995-2004. Libellenwerkgroep Friesland "De Hynstebiter", 2005. uitgave in eigen beheer. Warns.
- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhof, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea. Papilionoidea. Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey Nederland.
- Bouwman, J.H., V.J. Kalkman, G. Abbingh, E.P. de Boer, R.P.G. Geraeds, D. Groenendijk, R. Ketelaar, R. Manger & T. Termaat 2008. Een actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse libellen. Brachytron, jaargang 11(2), augustus 2008. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Heteren.
- Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2007. Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.
- Groeneweg, M. & D. van Dullemen 2004. Ecologische Basiskaart gemeente Leeuwarden. Versie 04.01. A&W-rapport 474. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek 2003. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging KNNV, Utrecht.
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit, H.H.W. Velthuis, 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata. – Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV Uitgeverij, Utrecht & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Provincie Fryslân 2007. Streekplan Fryslân 2007. Om de kwaliteit fan de romte. Provinciale Staten Fryslân.
- RAVON 2010. Waarnemingenoverzicht 2007 en 2008. RAVON 34, jaargang 11, nr. 4: p. 61-80.
- Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis.
- Vos, S. (redactie) 2007. Werkatlas Zoogdieren in Fryslân – verspreiding 1990-2006. Provincie Fryslân, Leeuwarden.

Geraadpleegde internetsites

- www.fryslan.nl
- www.minlnv.nl
- www.zoogdieratlas.nl

BIJLAGEN

1. RELEVANTE NATUURWETGEVING

BIJLAGE 1 RELEVANTE NATUURWETGEVING

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. Deze is in dit hoofdstuk kort samengevat. Voor een precieze weergave van juridisch relevante teksten raadplege men de oorspronkelijke uitgaven van de wetsteksten. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming (paragraaf 1) en soortbescherming (paragraaf 2).

1. GEBIEDSBESCHERMING

Gebiedsbescherming in Nederland is geregeld via de Natuurbeschermingswet (Natura 2000 gebieden en Beschermde Natuurmonumenten) en via regelgeving omtrent de Ecologische Hoofdstructuur en ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen).

1.1 Natuurbeschermingswet en Natura 2000

Natura 2000

Natura 2000 is een netwerk van beschermde gebieden in de Europese Unie, dat wordt opgebouwd ter behoud en herstel van biodiversiteit. De Nederlandse Natura 2000 gebieden vormen een essentiële schakel in de internationale vliegroute van vele soorten trekvogels. Een aantal natuurgebieden is van bijzonder internationaal belang, zoals de Waddenzee, de duinen en de laagveenmoerassen. Voor een aantal planten- en diersoorten, die meer of minder onder druk staan, zoals de Noordse woelmuis, de Grote vuurvliinder en de Groenknolorchis heeft Nederland ook een grote internationale verantwoordelijkheid. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt voorkomen dat de natuur in Europa verder achteruitgaat. Om dit Natura 2000-netwerk in Nederland adequaat in stand te houden, te herstellen en te beschermen is het nodig om hieraan een wettelijk regime te verbinden: de Natuurbeschermingswet 1998.

Natuurbeschermingswet

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 in werking getreden. Daarmee verankerde Nederland de gebiedsbescherming van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving. De Natura 2000 gebieden die in het kader van deze richtlijnen zijn vastgesteld, worden ook wel Vogelrichtlijn- c.q. Habitatrichtlijngebieden of Speciale beschermingszones genoemd. Handelingen die deze gebieden schaden zijn verboden, tenzij de Provincie vergunning verleent. Habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen vanwege bijzondere habitattypen en soorten. Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen ter bescherming van leefgebieden van bedreigde vogels en trekvogels. De soorten en habitattypen waarvoor een gebied is aangewezen, worden de 'kwalificerende waarden' genoemd.

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat er voor ieder Natura 2000 gebied een aanwijzingsbesluit moet worden opgesteld waarin heldere instandhoudingsdoelen zijn vastgelegd. Op dit moment is nog bij veel Natura 2000 gebieden sprake van een ontwerp-aanwijzingsbesluit. Op basis daarvan worden de komende jaren beheerplannen ontwikkeld. Daarin is vastgelegd hoe habitattypen en soorten in een Natura 2000 gebied beschermd worden en welke activiteiten in en om de Natura 2000 gebieden zijn toegestaan. Voor een

aantal Natura 2000 gebieden is het beheerplan gereed en is het ontwerp-besluit omgezet in een aanwijzingsbesluit.

Beschermde Natuurmonumenten

Onder de huidige Natuurbeschermingswet is het onderscheid tussen Staatsnatuurmonumenten en Beschermde Natuurmonumenten vervallen. Beide vallen onder de noemer Beschermde Natuurmonumenten. Als Beschermde Natuurmonumenten binnen Natura 2000 gebieden liggen, worden de natuurwaarden en het natuurschoon waarvoor deze gebieden onder de oude wet zijn aangewezen, opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000 gebied. Het oude beschermingsregime treedt terug. Handelingen in of rondom Beschermde Natuurmonumenten die buiten de Natura 2000 gebieden liggen, zijn verboden als ze schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied, of als ze het Beschermde Natuurmonument ontsieren. Dit geldt echter niet als de minister van LNV of de provincie een vergunning heeft verleend.

Externe werking

De kwaliteit van Natura 2000 gebieden is mede afhankelijk van de ruime omgeving. Als een activiteit die buiten een beschermd gebied plaats zal vinden, negatieve gevolgen kan hebben voor een Natura 2000 gebied, moet deze beoordeeld worden. Locale en regionale overheden mogen in bestemmingsplannen geen ontwikkelingen mogelijk maken die in potentie een bedreiging voor Natura 2000 gebieden inhouden. Dit geldt voor nieuwe ontwikkelingen maar in beginsel ook voor bestaand gebruik.

Activiteiten op korte afstand van een Natura 2000 gebied kunnen kwalificerende soorten in het Natura 2000 gebied verstoren of verontrusten. Ook activiteiten op grotere afstand van een Natura 2000 gebied kunnen gevolgen hebben voor Natura 2000 gebieden, zoals hydrologische effecten (bijvoorbeeld als gevolg van grote grondwateronttrekkingen) en een toename van vliegverkeer. Verstoring treedt ook op wanneer kwalificerende soorten vanuit het Natura 2000 gebied gebruik maken van de omgeving en dat gebruik door ruimtelijke ontwikkelingen minder mogelijk wordt. Een dergelijke situatie kan zich voordoen bij een soort als de Wespandief, die binnen een straal van zeven kilometer rond zijn nest foerageergebieden bezoekt. Als een Natura 2000 gebied is aangewezen als broedgebied voor deze soort, zijn hiermee ook zijn foerageergebieden rond het Natura 2000 gebied beschermd. De bescherming van Natura 2000 gebieden is dus ook buiten de gebiedsgrenzen van kracht. Dit wordt aangeduid met de term externe werking.

Toetsing volgens de Natuurbeschermingswet

Als er nieuwe activiteiten in of nabij een Natura 2000 gebied plaatsvinden, moet oriënterend onderzoek uitwijzen of er een kans is dat deze significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000 gebieden hebben. Deze oriëntatie is de Voortoets. Er zijn drie uitkomsten daarvan mogelijk (ministerie van LNV 2005):

1. Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.
2. Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat een vergunning moet worden aangevraagd die vergezeld moet gaan van de zogenaamde Verslechterings- en verstoringstoets.
3. Er is een kans op een significant negatief effect. Dan moet een vergunningsprocedure worden gevolgd die vergezeld moet gaan van een Passende beoordeling. Hiervoor is onderzoek nodig op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake. Als op grond

hiervan wederom blijkt dat niet valt uit te sluiten dat het plan significante gevolgen heeft voor het gebied, kan de provincie slechts een vergunning verlenen als voldaan wordt aan de zogenaamde 'ADC-criteria'. Dat wil zeggen dat er geen alternatieven (A) voor het plan zijn, er een dwingende reden van groot openbaar belang (D) met het plan is gemoeid en vóór de ingreep compensatie van natuurwaarden (C) is gerealiseerd.

In een korte natuurtoets of quickscan is meestal de Voortoets opgenomen in de teksten over gebiedsbescherming. Een Verslechtings- en verstoringstoets of een Passende beoordeling valt buiten de reikwijdte van een quickscan.

1.2 Overige vormen van gebiedsbescherming

De Ecologische hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. De provincies zijn verantwoordelijk voor een invulling van de EHS is een provinciale EHS. Waar de grenzen nog globaal zijn vastgesteld, moeten onomkeerbare ingrepen voorkomen worden. Na vaststelling van de exacte grenzen zijn ruimtelijke ingrepen binnen de EHS niet toegestaan, indien deze leiden tot aantasting van de wezenlijke waarden van het gebied. In uitzonderingsgevallen kan de provincie de natuurwaarden en functies van het EHS-gebied laten wijken voor andere functies van groot maatschappelijk belang. De initiatiefnemer dient deze belangen en mogelijke alternatieven uitgebreid te motiveren. Daarnaast dienen compenserende dan wel mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd (ministerie van LNV 2003).

Op provinciaal niveau kan regelgeving zijn ontwikkeld om in weidegebieden mogelijkheden te creëren voor een extra bescherming van foeragerende watervogels tijdens de winter en weidevogels. Zo kunnen gebieden zijn aangewezen als ganzenfoerageergebied en/of weidevogelgebied. De bescherming van de overige natuurgebieden is veelal geregeld in bestemmingsplannen die zijn opgesteld krachtens de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

2. SOORTBESCHERMING

2.1 Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet is de bescherming geregeld van soorten die in die wet zijn genoemd. Deze soorten zijn ingedeeld in beschermingscategorieën (Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten). Daarnaast geldt voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving de 'zorgplicht'. Vanaf 26 augustus 2009 geldt een gewijzigde aanpak betreffende de beoordeling van ontheffingsaanvragen.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat iedereen dient te voorkomen dat zijn handelen nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden (artikel 2). De zorgplicht geldt altijd, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Bij overtreding zijn er overigens geen sancties.

Beschermde soorten

In de Flora- en faunawet heeft de overheid van nature in Nederland voorkomende planten- en diersoorten aangewezen die beschermd moeten worden. Ook de beschermde soorten onder de Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) zijn hierin opgenomen. De bescherming houdt in dat het verboden is om beschermde, inheemse planten te beschadigen (artikel 8). Het is ook verboden om beschermde, inheemse dieren te doden, verontrusten, dan wel hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (artikelen 9 tot en met 12).

Zorgvuldig handelen

‘Zorgvuldig handelen’ (artikelen 2b, 2c, 2d en 16c AMvB) gaat verder dan het voldoen aan de zorgplicht. Dit begrip is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd. Niet-zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een *inspanning* om te overzien wat de beoogde ingreep teweeg zal brengen. Een initiatiefnemer moet bijvoorbeeld altijd vooraf inventariseren welke beschermde, niet-vrijgestelde soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep is gepland. Ook moet hij in redelijkheid alles doen of laten om te *voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken*, dat de artikelen 8-12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. De eerste stap daartoe is een goede planning, bijvoorbeeld om verstoring van dieren in de voortplantingstijd te voorkomen.

Beschermingsregimes

In 2005 is een aantal wijzigingen van Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) bij de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierdoor is het beschermingsregime van inheemse beschermde planten en dieren vastgelegd. Er zijn vier beschermingscategorieën, namelijk voor de soorten in tabel 1, 2 en 3 en de vogels. De indeling van de soorten is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van soorten in Nederland, waarbij ook de aangewezen onder de Habitatrichtlijn zijn ingepast. Het gaat om de volgende beschermingscategorieën en de beoordeling voor projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling:

1. Licht beschermde soorten van tabel 1. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling.
2. Middelzwaar beschermde soorten van tabel 2. Dit zijn soorten waarvoor bij ruimtelijke ontwikkeling vrijstelling mogelijk is, mits aantoonbaar wordt gewerkt conform een door LNV goedgekeurde *gedragscode*.
3. Zwaar beschermde soorten van tabel 3. Bij verstoring daarvan kan een *ontheffing* nodig zijn.
4. Vogels.

Een ontheffing is een toestemming om in een bepaald geval af te kunnen wijken van een of meer verbodsbepalingen, zoals deze zijn vastgelegd in de artikelen 8 t/m 13 van de Flora- en faunawet.

Tabel 1.

Deze tabel bevat licht beschermde, algemeen voorkomende planten- en diersoorten, zoals Zwanenbloem, Bruine kikker, Bosmuis, Bunzing en Egel. De wetgever gaat ervan uit dat verlening van vrijstelling voor deze soorten geen afbreuk doet aan hun huidige, gunstige staat van instandhouding. Bij ruimtelijke ontwikkeling hoeft voor de verstoring van deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Uiteraard geldt wél de zorgplicht (zie hiervoor).

Tabel 2.

De tweede categorie betreft middelzwaar beschermde soorten. Hieronder is beschreven hoe met verstoring van deze soorten moet worden omgegaan bij gebruik van een gedragscode en zonder het gebruik daarvan.

Wanneer de beoogde werkzaamheden worden uitgevoerd volgens een gedragscode, hoeft voor de verstoring van soorten van tabel 2 geen ontheffing te worden aangevraagd. De gedragscode vermeldt hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfplaatsen kan worden voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt. De gedragscode die voor vrijstelling is vereist, moet goedgekeurd zijn door LNV en van toepassing zijn op de beoogde activiteit. Op de site van LNV zijn alle goedgekeurde

gedragscodes beschikbaar die door verscheidene brancheorganisaties zijn opgesteld. Er moet *aantoonbaar* volgens de gedragscode worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd moeten worden.

Als er geen gedragscode wordt gebruikt bij de uitvoering van de beoogde werkzaamheden, moet bij overtreding van de artikelen 8-12 een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan plaatsvindt, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort in relatie tot de omliggende populaties. Als dat inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden (omgevingscheck). Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied nodig is. De aanvraag wordt beoordeeld aan de hand van de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door uw activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 2. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan LNV worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

Tabel 3.

Dit betreft zwaar beschermde soorten. Deze tabel bevat de soorten die zijn vermeld in Bijlage 1 Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten en de soorten die zijn vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Wanneer ten aanzien van een of meer soorten uit Bijlage 1 of Bijlage IV verbodsbepalingen worden overtreden door een ruimtelijke ontwikkeling, kan een ontheffingsaanvraag nodig zijn, die wordt getoetst aan de volgende criteria:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de vaste voortplantings-, rust- en/of verblijfplaats aangetast door de activiteiten?
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?
- Is er een wettelijk belang?
- Is er een andere bevredigende oplossing?

Voor een ontheffing moet aan alle criteria zijn voldaan.

Voor de Bijlage 1-soorten van tabel 3 kan ontheffing worden aangevraagd op grond van de belangen die in het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten zijn genoemd. Bij een ruimtelijke ingreep kan het om de volgende belangen gaan:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Voor de Bijlage IV-soorten van tabel 3 geldt dat er alleen vrijstelling mogelijk is op grond van de wettelijke belangen die in de Habitatrichtlijn zijn genoemd. Deze zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
- Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Dwingende reden van openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor milieu, wezenlijk gunstige effecten.

Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort wordt gegarandeerd, hoeft er bij een ruimtelijke ontwikkeling geen ontheffing te worden aangevraagd ten aanzien van soorten uit tabel 3. Dat betekent vrijwel altijd dat, aantoonbaar opgenomen in de plannen, voldoende mitigerende en/of compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Is die garantie niet te geven (bijvoorbeeld doordat de mitigerende maatregelen mogelijk niet afdoende zijn), dan moet alsnog via een ontheffingsaanvraag aan LNV worden gevraagd om te bepalen of een ontheffing nodig is.

Vogels

Tijdens werkzaamheden moet rekening worden gehouden met de broedperiode van vogels. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen, maar van veel vogelsoorten is bekend dat de broedperiode ligt tussen half maart en half juli. Het is voor de wet van belang of broedgevallen aanwezig zijn die door de werkzaamheden kunnen worden verstoord. De meeste soorten zijn elk broedseizoen in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen tijdens de broedperiode onder bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor versturende werkzaamheden buiten de broedperiode is dus geen ontheffing nodig. Er is evenmin ontheffing nodig voor het nemen van maatregelen vooraf aan de broedperiode, die de vestiging van vogels voorkomen. Ontstaan er binnen of nabij het plangebied toch nesten die kunnen worden verstoord, dan dienen de werkzaamheden te worden gestaakt tot na de broedperiode.

Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het gehele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Er is in augustus 2009 door LNV een indicatieve lijst gepubliceerd van jaarrond beschermde vogelnesten, waarin vijf categorieën zijn te onderscheiden. Daarin zijn bijvoorbeeld Gierzwaluw, Kerkuil, Ransuil, Roek en Sperwer opgenomen. Eén van de categorieën betreft soorten die geen jaarrond beschermde verblijfplaats hebben, maar wel vaak terugkeren naar de locatie waar zij het vorige jaar gebroed hebben. Dat geldt bijvoorbeeld voor zwaluw- en spechtensoorten.

Indien kan worden aangetoond dat de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van de vogelsoorten op bovengenoemde lijst wordt gegarandeerd, hoeft er bij een verstoring geen ontheffing te worden aangevraagd. Dat betekent vrijwel altijd dat er een omgevingscheck van belang is om te kunnen bepalen of nabij het plangebied voldoende leefruimte beschikbaar is. Een deskundige bepaalt dan of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Is dit niet het geval, dan moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest worden geboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd.

Voor vogels geldt dat alleen ontheffing kan worden verkregen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Deze belangen zijn:

- Bescherming van flora en fauna.
 - Veiligheid van het luchtverkeer.
 - Volksgezondheid of openbare veiligheid.
- Het belang van een ruimtelijke ontwikkeling geldt voor deze soorten dus niet.

2.2 Rode Lijsten

Nederland heeft voor een aantal bedreigde en kwetsbare planten- en diergroepen Rode Lijsten samengesteld. De doelstelling van de Rode Lijst is het bieden van duurzame bescherming aan een soort en zijn leefgebied. De Rode Lijst bestaat uit Nederlandse soorten die vanwege hun aantalsverloop of kwetsbaarheid speciale aandacht nodig hebben om hun voorkomen in ons land veilig te stellen. Hoewel de Rode Lijsten officieel door het ministerie van LNV zijn vastgesteld, hebben ze geen juridische status. Wel verwacht het ministerie van LNV van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode Lijsten. Een aantal Rode-Lijstsoorten is ondergebracht in de Flora- en faunawet. Op 26 augustus 2009 zijn wijzigingen uitgevoerd in de soortenlijsten van de Rode Lijst.

3. ECOLOGISCHE BEOORDELING

Bij een ecologische beoordeling dient onderzocht te worden of de beoogde plannen een bedreiging vormen voor beschermde (natuur)gebieden in de regio en/of beschermde soorten.

Gebiedsbescherming

Ten aanzien van gebiedsbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

1. Liggen er beschermde (natuur)gebieden in het plangebied of nabije omgeving?
2. Heeft de activiteit mogelijk (significant) negatieve gevolgen voor de beschermde gebieden?
3. Zijn die gevolgen te voorkomen?
4. Welke consequenties heeft dat voor de plannen (conclusies)?

Binnen de Natuurbeschermingswet vormen de eerste drie vragen de zogenaamde 'Voortoets'.

Er wordt gebruik gemaakt van websites van LNV en de provincie om te bepalen waar de grenzen liggen van beschermde gebieden. Op de website van LNV zijn de gegevens beschikbaar van alle Natura 2000 gebieden, zoals het (ontwerp)aanwijzingsbesluit met de instandhoudingsdoelen en begrenzing.

Soortbescherming

Ten aanzien van soortbescherming komen de volgende vragen aan de orde:

1. Komen in het plangebied beschermde en kritische soorten en vegetaties voor?
2. Zo ja, worden deze bij realisatie van het plan geschaad en kan dat voorkomen worden?
3. Zijn er vanuit de wet- en regelgeving bezwaren tegen de plannen?

Relevante soorten en vegetaties

Voor de eerste stap zijn overzichtswerken, websites en andere bronnen geraadpleegd en is veldonderzoek uitgevoerd. Daarbij is vaak ook informatie van derden betrokken. Er is daarbij vooral gelet op soorten die in het kader van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet zijn beschermd, soorten die zijn opgenomen in de Rode Lijst en soorten die een indicatie geven van bepaalde ecologische kwaliteiten van het plangebied.

Bronnen

Voor de ecologische beoordeling wordt per soortgroep gebruik gemaakt van de meest recente informatiebronnen over de verspreiding van soorten in Nederland. Er wordt is in een aantal overzichtswerken en op betrouwbare websites nagegaan welke bijzondere en beschermde planten- en diersoorten er in (de ruime omgeving van) het betreffende plangebied voorkomen.

Veldonderzoek

De natuurwaarden worden eveneens onderzocht aan de hand van een veldbezoek. Hierbij wordt gelet op (sporen van) de aanwezigheid van beschermde en kwetsbare soorten in het plangebied. Daarnaast wordt beoordeeld voor welke beschermde soorten (die in de omgeving kunnen voorkomen) de ecologische randvoorwaarden in het plangebied aanwezig zijn. Het veldonderzoek is tevens van belang om een inschatting te kunnen maken van effecten die samenhangen met de beoogde activiteiten tijdens en na voltooiing van de werkzaamheden.

Effecten en beoordeling

Na de beschrijving van de relevante soorten die in en nabij het plangebied voorkomen, volgt een overzicht van de te verwachten effecten van de ingreep op de ecologische kwaliteiten van het plangebied. Deze verstoringen kunnen verder reiken dan de grenzen van het plangebied. We maken hier volgens de voorschriften van LNV in Werken aan Natura 2000 (ministerie van LNV 2004) onderscheid in vijf soorten effecten, onder te verdelen in kwantitatieve effecten (winst of verlies van habitats), kwalitatieve effecten (chemische effecten, fysieke effecten en verstoring) en achteruitgang in ruimtelijke samenhang (versnippering). Het gaat in alle gevallen om effecten die een verstoring veroorzaken van de (beschermde) soorten en van de functionaliteit van hun leefgebied.

De beoordeling vindt plaats aan de hand van de natuurwetgeving (Natuurbeschermingswet, Flora- en faunawet en Wet Ruimtelijke Ordening (i.c. Ecologische Hoofdstructuur). Bovendien kan een beoordeling nodig zijn ten aanzien van provinciale regelgeving, zoals betreffende ganzenfoerageergebied en weidevogelgebied. Het kan nodig zijn dat de initiatiefnemer contact opneemt met de provincie wanneer effecten op kunnen treden te aanzien van ganzenfoerageergebied en weidevogels. Indien negatieve effecten kunnen optreden ten aanzien van de instandhoudingsdoelen van een Natura 2000 gebied of een Beschermd Natuurmonument, kan het nodig zijn om een vergunning volgens de Natuurbeschermingswet aan te vragen.

Wanneer verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet kunnen worden overtreden, dienen mitigerende en/of compenserende maatregelen in de plannen te worden opgenomen. Wanneer door dergelijke maatregelen de functionaliteit van het leefgebied gegarandeerd is, is er geen ontheffing nodig (paragraaf 2.1).